

An aerial photograph of Groningen, Netherlands, taken at sunset. The sky is a warm orange, with the sun low on the horizon. In the foreground, the Grote of Sint-Nicolaaskerk is visible, a large Gothic church with a prominent tower. Behind it, a modern building is under construction, with two large yellow cranes. The city's skyline is visible in the background, with various buildings and a hazy atmosphere.

**GRO
NINGER
FO
RUM**

**JAARVERSLAG 2018
STICHTING GRONINGER FORUM**

Foto omslag en hier: Deon Prins

Visual: © Deon Prins

JAARVERSLAG 2018 - STICHTING GRONINGER FORUM

DEEL 1 > ACTIVITEITENVERSLAG

Algemene gegevens	5
Samenstelling Bestuur en Raad van Toezicht	5
Verslag van het bestuur	5
Verslag van de Raad van Toezicht	6
Programma in het nieuwe Forum	8
Activiteiten 2018 in beeld	10
Bibliotheekvestigingen	20
Bouw	20
Verhuur	22
Businessclub	22
Fondsen en sponsors	22
Organisatieontwikkeling	23
Facts & figures	24

DEEL 2 > FINANCIEEL VERSLAG

Financieel resultaat en resultaatbestemming	28
Toekomstparagraaf	29
Balans per 31 december 2018	30
Staat van baten en lasten over 2018	31
Kasstroomoverzicht 2018	33
Toelichting op de jaarrekening	34
Toelichting op de balans per 31 december 2018	36
Toelichting op de staat van baten en lasten over 2018	41
Controleverklaring van de accountant	48

DEEL 1 ACTIVITEITENVERSLAG

ALGEMENE GEGEVENS

Stichting Groninger Forum te Groningen is ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 1123587.

SAMENSTELLING BESTUUR EN RAAD VAN TOEZICHT

Het bestuur en de Raad van Toezicht van het Groninger Forum kennen de volgende samenstelling:

Bestuurder: de heer D.O. Nijdam (algemeen directeur)

De Raad van Toezicht bestond in 2018 uit:

Mw. Mr. W. Sorgdrager (voorzitter): benoemd per 1 november 2016,

Dhr. L.J. Klaassen, benoemd per 2 oktober 2012 (herbenoemd per 2 oktober 2016),

Dhr. H.A. Snapper, benoemd per 1 september 2016,

Dhr. W.O. Wassenaar, benoemd per 2 oktober 2012 (herbenoemd per 2 oktober 2016),

Dhr. B. Derksen, benoemd per 19 december 2017.

Het bestuur en de Raad van Toezicht volgen de Governance Code Cultuur, zoals opgesteld door Cultuur+Ondernemen. Deze code werkt volgens acht basisprincipes die toegepast en uitgelegd moeten worden. Het Groninger Forum volgt deze principes en de code.

VERSLAG VAN HET BESTUUR

Het jaar 2018 was een van de eerste jaren in de nog verse geschiedenis van het Forum waarin er zonder onderbrekingen, onverminderd hard gesleuteld werd aan de nieuwbouw. Doorbouwen en in een zo recht mogelijke streep naar de finish: de opening aan het einde van 2019. Eind 2018 waren de steigers verdwenen en was het gebouw voor het eerst in vol ornaat te aanschouwen.

Ook werd in 2018 de laatste hand gelegd aan het interieurontwerp. Maar liefst drie architectenbureaus ronden hun ontwerpdeel van het interieur af. Een uitdagende opgave om in gebouw met een sterk aanwezige architectuur iets toe te voegen zonder het grote geheel uit het oog te verliezen. We willen verrassende werelden creëren, sfeer en verblijfsklimaat toevoegen, maar ook de ambitie van het gebouw onderstrepen. We kunnen niet wachten om onze gasten in dit markante gebouw te ontvangen.

In 2017 nodigden we partijen in Groningen en de rest van het land uit om met plannen en financiële onderbouwing voor de horeca in het Forum te komen. In 2018 viel na de bijbehorende procedure de keuze op de Vermaat Groep. Hun professionele aanpak en hun ambitieuze concept in combinatie met sterke lokale betrokkenheid en eigenheid zorgden ervoor dat de keus op hen viel. Met Vermaat hebben we de sterke creatieve partner die we wensten.

Nu het gebouw de skyline van Groningen binnentreedt is ook het moment gekomen om partners te zoeken en nieuwe samenwerkingsverbanden aan te gaan.

Met de Hanzehogeschool Groningen kwamen we een meerjarige samenwerking onder andere op het gebied van studiefaciliteiten overeen. Met de Rabobank tekende we een sponsorovereenkomst als *founding partner* met een looptijd van maar liefst zes jaar. Heel bijzonder was ook het enthousiasme van de familie Hazewinkel. Zij verbonden zich met een gulle bijdrage voor de installatie over de geschiedenis, het heden en de toekomst van de stad Groningen ook als *founding partner* aan het Forum. Voor onze inhoudelijke en educatieve plannen in de eerste jaren vonden we steun bij onder meer het Prins Bernhard Cultuurfonds, het VSBfonds en kregen we een vorstelijke bijdrage van maar liefst 500.000 euro van de BankGiroLoterij voor het museale concept van Storyworld, het nieuwe Nederlands museum voor strips, animatie en games. Kortom, 2018 was in dit opzicht een vruchtbaar jaar en het is mooi om te zien dat veel organisaties ontdekken hoe we elkaars doelstellingen wederzijds kunnen versterken.

Verder tekenden we in 2018 het contract met het Barbican Centre uit Londen voor de openingsexpositie in 2019. De expositie *A.I.: More than human* over de impact van kunstmatige intelligentie betreft een co-productie van het Groninger Forum en Barbican Centre en in 2018 kwamen we samen met hen tot de schets van de expositie en de gewenste objectenlijst. In mei 2019 is deze tentoonstelling eerst te zien in Londen, aansluitend komt deze naar Groningen.

Soms lijkt het alsof bij het Forum alles draait om het nieuwe gebouw maar dat is allesbehalve waar. We bestaan immers ook nu al en werken continu aan het verbeteren van onze dienstverlening, bijvoorbeeld aan aanzienlijk meer actueel

bibliotheekaanbod en ruimere openingstijden. We zijn tijdens al onze plannenmakerij gewoon open in het centrum en in de wijken, met bibliotheek en filmtheater. We worden ook nu al bezocht door honderdduizenden per jaar. Voor ons werk in het sociale domein bijvoorbeeld (DigiD-cursussen, laaggeletterdheid, mediawijsheid, digitale belastingaangifte etc.) of voor een avondje film, een evenement, het huren van zaalruimte, een van onze 150 cursussen, schoolbezoek (ca. 15.000 leerlingen per jaar) of om een krantje te lezen, koffie te drinken, boek te lenen of te studeren. We zijn al die publieke instelling met een lage drempel en mensen weten ons elk jaar beter te vinden. De bezoekcijfers zijn voorspoedig. Ondanks de extreem droge en hete zomer draaide het filmtheater tegen de landelijke trend in een recordomzet en was het totaal aantal Forumbezoekers weer meer dan 1, 2 miljoen.

De combinatie van het werken in het nu en het voorbereiden van de nieuwbouw vergt soms veel van de Forummedewerkers, maar het enthousiasme is voelbaar. Werkzaamheden veranderen en er komen nieuwe functies en rollen. We zijn volop bezig met de voorbereidingen voor de opening en alles wat ons daarna te wachten staat, we willen zoveel mogelijk partners lokaal en nationaal aan ons binden, maken wilde plannen en ontwikkelen activiteiten die voor Groningen, en dus ook voor ons, nieuw zijn en tegelijkertijd zijn we gewoon open en mag de gast verwachten dat hij of zij centraal staat bij een bezoek aan een van onze vestigingen. We willen uiteraard niets liever. Het Forum is een groot cadeau voor de medewerkers maar uiteraard en bovenal voor de stad en de regio. Het vervult ons nu al met trots.

2019 wordt een spannend jaar. Wanneer kunnen we daadwerkelijk open, hoe ontwikkelt de eerste exploitatie in de nieuwbouw zich, komen er nog financiële tegenvallers, bijvoorbeeld uit het bouwproces? We kunnen uiteraard niet alles aan de voorkant voorspellen, we kunnen ons echter wel op mogelijke tegenslag voorbereiden. Sinds vier jaar bouwen we aan een verantwoorde financiële buffer voor de eerste jaren van het Forum, met als resultaat dat we tijdens de opening financieel gezond zijn en een stootje kunnen hebben. Met de gemeente hebben we afspraken gemaakt over de openingsjaren. Dit omdat we weten dat je niet alles kunt voorspellen en omdat we tijd nodig hebben om te settelen in de stad. Garanties voor de toekomst zijn door niemand te geven maar door reëel te begroten (met een second opinion op de begroting) en reserves voor tegenslag op orde te hebben, kijk ik met vertrouwen uit naar de komende jaren.

Het blijft mensenwerk. Zonder de kennis en inzet van onze medewerkers en vrijwilligers zouden we al het moois op het gebied van educatie, film, debat, lezingen, festivals en literatuur niet aan ons publiek kunnen tonen. Persoonlijk vind ik de interne betrokkenheid heel bijzonder, terug te zien in het feit dat veel van onze medewerkers, van administratie en secretariaat tot ICT, als vrijwilliger in weekenden en avonden onze evenementen begeleiden. Uiteraard gaat er ook een woord van dank naar de Raad van Toezicht voor de plezierige vergadermomenten, de open houding en hun nuchtere blik.

Groningen, maart 2019
Dirk Nijdam, directeur-bestuurder

VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

De Raad van Toezicht heeft in 2018 vier keer in het bijzijn van de directie vergaderd. Daarnaast heeft de Raad van Toezicht een gesprek gehad met de ondernemingsraad, heeft de voorzitter een functioneringsgesprek met de directie gehouden en is door individuele leden enkele malen met directie en/of management gesproken over specifieke dossiers, zoals op het gebied van financiën. Belangrijke onderwerpen die in onze vergaderingen zijn besproken betreffen:

- + De lopende activiteiten en (exploitatie) resultaten op het gebied van film, debat en bibliotheek op de verschillende vestigingen van het Groninger Forum.
- + Het bespreken en goedkeuren van de jaarrekening (hierbij was ook de accountant aanwezig).
- + Het bespreken van de managementletter (in bijzijn van de accountant).
- + Het bespreken en goedkeuren van de begroting.
- + De voortgang van de nieuwbouw en aanbesteding van de inrichting.
- + De bereikte resultaten en voorgenomen acties op het gebied van sponsoring.
- + De activiteiten en exploitatie na ingebruikname van de nieuwbouw.

Net als het voorgaand jaar heeft de exploitatie na ingebruikname van de nieuwbouw veel aandacht in de vergaderingen van de Raad van Toezicht gekregen. We hebben met genoeg geconstateerd dat de kostenbesparende maatregelen en de sponsoring op koers liggen. Daarnaast hebben wij kennis genomen van de uitkomsten van een onafhankelijk onderzoek door BMC, in opdracht van de gemeente Groningen, naar het exploitatieresultaat van het Groninger Forum na ingebruikname van de nieuwbouw. Hieruit blijkt dat de exploitatie zich alsdan laat vergelijken met andere steden met vergelijkbare voorzieningen. Wij hebben met genoeg vastgesteld dat de Gemeente Groningen - mede op basis van dit onderzoek - heeft besloten om additionele middelen te reserveren voor de exploitatie na 2019.

Naast voorgaande hebben wij met de directie van gedachten gewisseld over de effecten van de gemeentelijke herindeling waardoor de bibliotheken in Ten Boer en in

Haren per 2019 ook onderdeel uitmaken van de exploitatie van het Groninger Forum. Wij hebben vastgesteld dat de directie in deze de goede stappen heeft gezet en dat dit vertrouwen geeft voor een goede integratie van deze nieuwe vestigingen in onze organisatie.

De leden van de Raad van Toezicht zijn voor vier jaar benoemd door de Gemeente Groningen, die de belangrijkste subsidiegever van de stichting Groninger Forum is. De gemeente heeft ook de bezoldiging voor de toezichthouders vastgesteld, welke in de jaarrekening is toegelicht. Met de gemeente is ook afgesproken dat de Nederlandse Corporate Governance Code, hoewel deze formeel niet geldt voor het Groninger Forum, als leidraad wordt gebruikt voor het toezicht. De hoofdfuncties en nevenfuncties van de leden van de Raad van Toezicht zijn opgenomen op de website van het Groninger forum (www.groningerforum.nl). De leden zijn onafhankelijk en de individuele leden van de Raad van Toezicht hebben competenties op aandachtsgebieden, zoals bestuur, cultuur, financiën, vastgoed, ondernemerschap en innovaties.

Het Groninger Forum heeft afgelopen jaren op alle vestigingen mooie resultaten bereikt qua bezoekersaantallen en verschillende ontplooide activiteiten. Hier mogen de medewerkers, maar ook bezoekers en gemeente trots op zijn! De komende periode tot de opening zal veel inzet van betrokkenen vragen, zowel in de voorbereiding alsook straks in de andere manier van werken in de nieuwbouw aan de Nieuwe Markt. Op basis van de bereikte resultaten in de afgelopen jaren en de genomen stappen zien wij dit met vertrouwen tegemoet.

Groningen, maart 2019
Winnie Sorgdrager, Voorzitter Raad van Toezicht

PROGRAMMA IN HET NIEUWE FORUM

In 2018 zijn grote stappen gemaakt met de programmaplannen voor de aansprekende en nieuwe functies in de nieuwbouw: exposities en Storyworld. In oktober konden we aankondigen dat de eerste expositie in het Forum er een is die naadloos aansluit bij de positionering en ambities van het Forum: vanaf 1 december 2019 is de eerste grote internationale expo over kunstmatige intelligentie *AI: More than human* bij ons te zien. De expositie wordt ontwikkeld in samenwerking met het toonaangevende Barbican Centre uit Londen en doet na de première in Londen gelijk Groningen aan.

Aan de invulling van Storyworld, het nieuwe Nederlandse museum voor strips, animatie en games, is hard doorgewerkt. Met inhoudelijke partners als YIPP en Northern Light en uitvoerende partij Brandwacht & Meijer is het museum tot de laatste hoekjes uitgedacht en worden de eerste tentoonstellingsmeubels al geproduceerd.

Ook nieuw in het nieuwe Forum is de interactieve installatie Stad, met als basis een maquette van de stad Groningen. Aan de hand van projecties, animaties en archiefbeeld krijgen bezoekers de ontwikkeling van de stad voorgeschoteld en wordt de stad op een bijzondere manier gepresenteerd. De installatie staat stil bij een aantal markante momenten uit de Groninger geschiedenis met daarbij speciale aandacht voor het Gronings ontzet. De installatie wordt ontwikkeld in samenwerking met de gemeente Groningen.

Naast deze nieuwe functies is ook de doorlopende programmering tegen het licht gehouden. Vele activiteiten - denk aan lunchprogramma's, cursussen en filmprogrammering - worden een-op-een doorgezet naar het nieuwe gebouw. Maar de aansprekende nieuwe functies en het gegeven dat alles eindelijk samenkomt in een gebouw, bieden bij uitstek kansen voor een integrale aanpak. De eerste expositie bijvoorbeeld is

aanleiding om stil te staan bij het thema *Mens & machine* in de vorm van films, documentaires, talks, cursussen, educatieprogramma's en wat al niet meer.

Naast *Mens & machine* worden in de nieuwbouw ook andere programmalijnen geïntroduceerd als *Made in Groningen* of *Grote Vertellers*. Deze lijnen vormen een rode draad, centraal in de communicatie en programmering van het Forum, en versterken daardoor de inhoudelijke positionering en helpen het publiek bij hun keuze.

Opening Groninger Forum

Het grote aftellen is begonnen! Eind dit jaar is de langverwachte opening van het Groninger Forum. Op de tien verdiepingen van het Forum wordt iedere dag keihard gewerkt om het gebouw perfect te krijgen voor het grote openingsmoment. Het openingsprogramma, in en om het gebouw en de Nieuwe Markt, zal een feest zijn voor alle Groningers. We nodigen iedereen uit om kennis te maken met het bijzondere gebouw, van kelder tot dak, maar uiteraard ook met alle functies en programma's die een plek hebben in het Forum. In de weken na de officiële opening zal het nog lang onrustig blijven met onder andere de feestelijke openingen van Storyworld en de eerste expositie *AI: More than human*. Het wordt een bijzonder moment waar we lang naar hebben uitgekeken en dat we graag met zo veel mogelijk mensen willen vieren. Wees welkom!

Hans Poll, directeur marketing & programma.

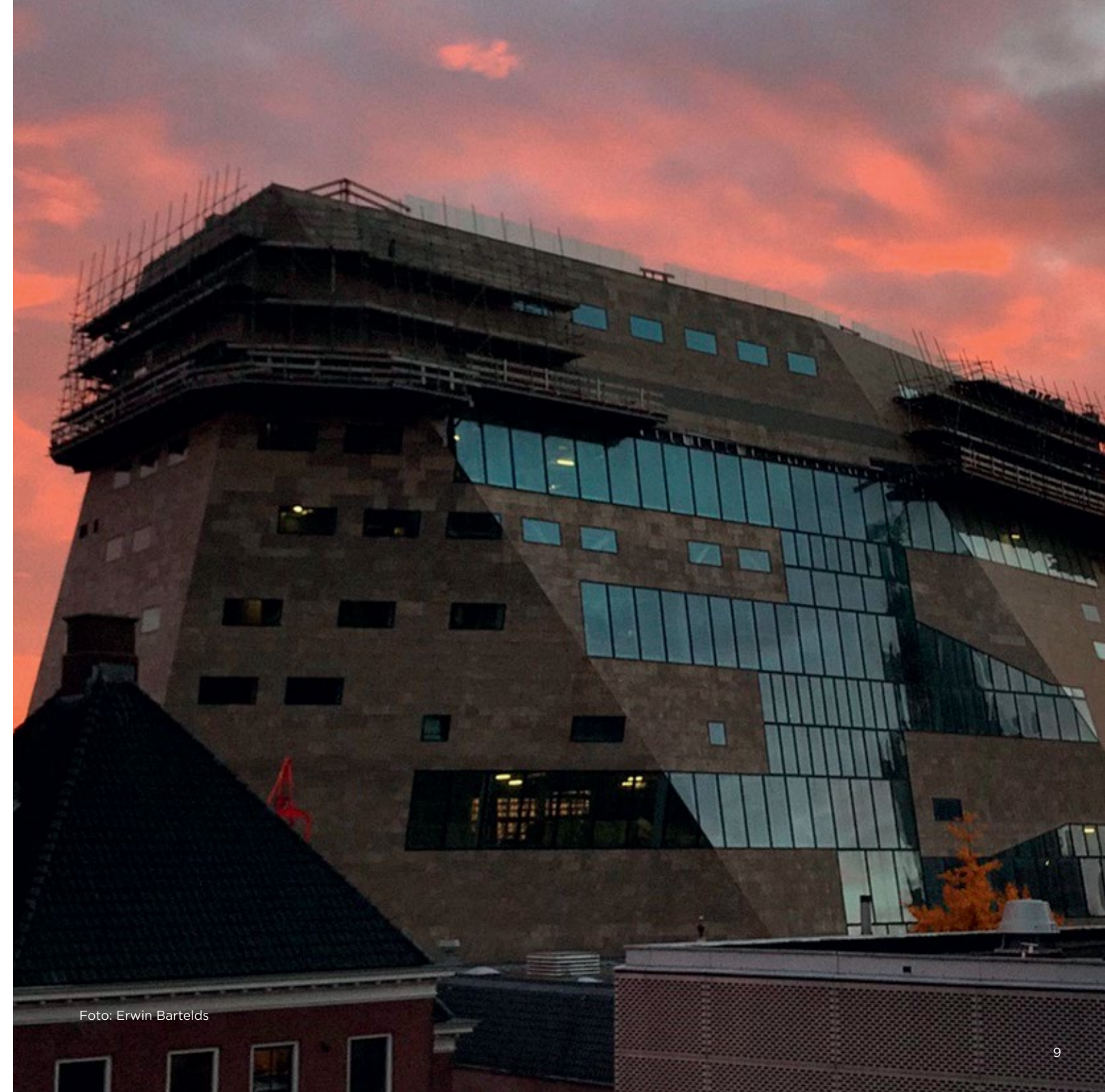

Foto: Erwin Bartelds

ACTIVITEITEN 2018 IN BEELD

Net als voorgaande jaren waren de mensen van het Groninger Forum naast de zaken die de nieuwbouw betroffen ook druk met de dagelijkse gang van zaken in de stadsbibliotheek, met het filmprogramma, en op de bouwplaats tijdens de Dag van de Bouw, het

educatieprogramma en wat al niet meer. In 2018 presenteerden we bijna 5.200 filmvoorstellingen en ruim 150 andere activiteiten. Op de volgende pagina's presenteren we een aantal van deze activiteiten.

Foto: Bob de vries

International Film Festival Rotterdam in Groningen
Woensdag 31 januari t/m zondag 4 februari IFFR in Groningen. Openingsfilm *La Holandesa* in aanwezigheid van de hoofdrolspeelster Rifka Lodeizen en een deel van de crew van de film. Vijf dagen, meer dan 50 filmtitels, 10.000 bezoekers.

Foto: Bob de vries

Educatieproject: Maak Lab

Op woensdag 16 mei bezochten meer dan 800 kinderen de locatie aan de Oude Boteringestraat voor het Maak Lab dat het Groninger Forum in samenwerking met onderwijspartner O2G2 organiseerde. Vier dagen vol techniek, creativiteit en vindingrijkheid!

De Groningse Nacht van de Filosofie

De zevende editie van de Groningse Nacht van de Filosofie had het actuele thema *online/offline* en was met 600 bezoekers als vanouds uitverkocht.

The Dude Day

Ter ere van de twintigste verjaardag van *The Big Lebowski* vierde filminnend Groningen op 14 mei *The Dude Day*, met een gelegenheidsbowlingbaan in zaal 2, White Russians en een badjasverkleedwedstrijd. De avond was stijf uitverkocht.

Foto: Bob de vries

Dag van de Bouw

Na het succes van 2017 was de bouwplaats van het Groninger Forum op de jaarlijkse Dag van de Bouw, op zaterdag 2 juni opnieuw open voor het publiek. Met ruim 3.200 bezoekers, nog weer meer dan het jaar ervoor, was 'onze' bouwplaats de tweede bouwplaats van Nederland.

Foto: Annegreet Schaafsma

Best bezochte films 2017

Bovenaan de top 10 van best bezochte films staat *Three billboards outside Ebbing, Missouri*, met glansrollen voor Frances McDormand en Woody Harrelson. Deze prijswinnende zwarte filmkomedie trok ruim 6.500 bezoekers. Samen waren de films uit de top tien goed voor ruim 33.000 bezoekers.

1. Three billboards outside Ebbing, Missouri
2. WAD, overleven op de grens van water en land
3. Todos lo saben
4. Den skyldige
5. The Shape of Water
6. Call me by your name
7. Lady Bird
8. Darkest hour
9. BlackKkKlansman
10. Cold war

Meest geleend uit de collectie

Welke boeken waren het afgelopen jaar populair?
Verschillende top vijfs uit het collectiefront.

Jeugd: Prentenboeken

- + *Boer Boris gaat naar zee* Ted van Lieshout
- + *Krrr okodil* Catherine Rayner
- + *De kleine walvis* Benji Davis
- + *Agent en Boef en de boefagent* Tjibbe Veldkamp
- + *Boer Boris en het gebroken been* Ted van Lieshout

Jeugd: 9-

- + *Dolfje Weerwolfje* Paul van Loon
- + *De Gorgels* Jochem Myjer
- + *Griezelwielen* Paul van Loon
- + *De wereld van de Gorgels* Jochem Myjer
- + *Mees Kees gaat verhuizen* Mirjam Oldehave

Jeugd: 9+

- + *De waanzinnige Boomhut van 78 verdiepingen* Andy Griffith
- + *De waanzinnige Boomhut van 91 verdiepingen* Andy Griffith
- + *De waanzinnige Boomhut van 52 verdiepingen* Andy Griffith
- + *Harry Potter en de Orde van de Feniks* J.K. Rowling
- + *Kamp Halfbloed Vertrouwelijk: de enige echte gids voor het trainingskamp van halfgoden* Rick Riordan

Young adults

- + *Pijn* Mel Wallis de Vries
- + *Wild* Mel Wallis de Vries
- + *The hate u give* Angie Thomas
- + *De Labyrintrenner* James Dashner
- + *Harry Potter en de relieken van de dood* J.K. Rowling

Jeugd: informatief

- + *Het allerleukste moppenboek voor de jeugd* Jantien de Jager
- + *Het grote boek van de hele wereld* Ole Könnecke
- + *De brandweer* Emmanuelle Lepetit
- + *Meer over het weer* Mack Shutterstock
- + *Dinosaurussen alive!* Robert Mash

Engelse boeken

- + *Still me* Jojo Moyes
- + *Meet me at Beachcomber* Bay Jill Mansell
- + *Confusion* Elizabeth Jane Howard
- + *The late show* Michael Connelly
- + *The forever house* Veronica Henry

Spannende boeken

- + *Goede dochter* Karin Slaughter
- + *De doorbraak* Simone van der Vlugt
- + *Heks* Camilla Läckberg
- + *Huidpijn* Saskia Noort
- + *De dag van de doden* Nicci French

Romans

- + *De avond is ongemak* Marieke Lucas Rijneveld
- + *De acht bergen* Paolo Cognetti
- + *Je ziet mij nooit meer terug* Sonja Barend
- + *De heilige Rita* Tommy Wieringa
- + *Een trouwe vrouw* Jane Gardam

Gedichten

- + *Slordig met geluk* Menno Wigman
- + *De zee heeft honger* Kira Wuck
- + *Lange armen* Ester Naomi Perquin
- + *Edda* Snorri Sturluson
- + *Verzamelde gedichten en liedjes* Willem Wilmink

Groningana

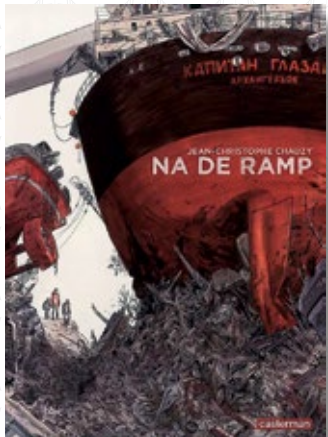
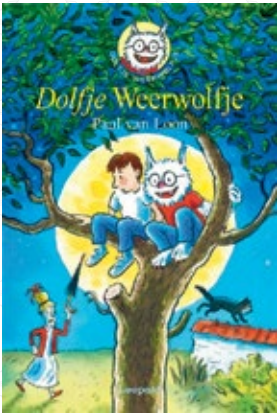
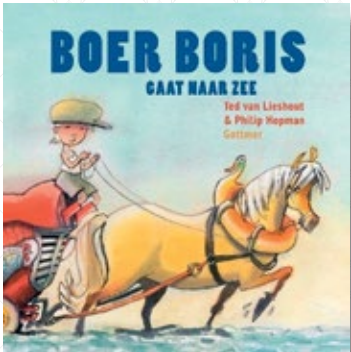
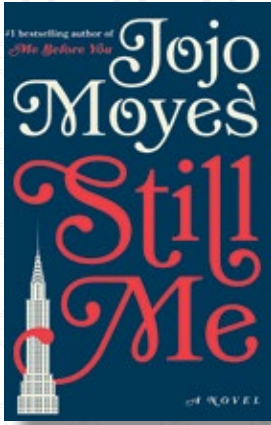
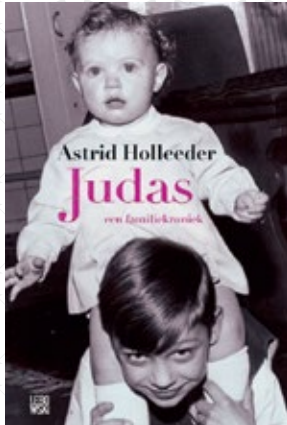
- + *Verandering* Harry Cock
- + *Boerderijen, borgen en buitenplaatsen, steenfabrieken en molens rond Delfzijl* Jan Evert Emmelkamp
- + *Tiemen: melkboer van 't Hogeland* Margriet van Dijken
- + *Het Jacobspad* Marja Kiel
- + *Viooltjeshemel* Herman Smith

Non-fictie volwassenen

- + *Judas* Astrid Holleeder
- + *Examentraining personenauto* Verjo
- + *Dagboek van een getuige* Astrid Holleeder
- + *De levens van Jan Six* Geert Mak
- + *Homo Deus* Yuval Noah Harari

Strips volwassenen

- + *Na de ramp* Jean-Christophe Chauzy
- + *La casa* Paco Roca
- + *Lambik* Charel Cambré
- + *Familieziek* Peter van Dongen
- + *Leve de branding!* David Prudhomme

Het Grote Gebeuren

Op zaterdag 3 november presenteerde Stichting Literaire Activiteiten Groningen in samenwerking met het Groninger Forum het jaarlijkse literaire festival *Het Grote Gebeuren*. Het Groninger Forum is al jaren een partner in dit festival en host de avond. Afgelopen jaar was naast namen als Toon Tellegen en Aafke Romeijn Jan Mulder te gast, die op het festival zijn nieuwe roman *Liefde & aardbevingen* presenteerde.

Foto: Merlijn Doomernik

Naked Lunch met Ben Feringa

Op 27 september was Nobelprijswinnaar Ben Feringa te gast in het gratis lunchprogramma *De Naked Lunch*. Interviewer Rense Sinkgraven vroeg hem in een ontspannen gesprek naar zijn favoriete muziek, boeken, films en andere zaken die het leven aangenaam maken

Cursussen van de Groninger Forum Academie

In totaal schreven 1.883 mensen zich in voor een cursus of lezing aan de Groninger Forum Academie, de meesten voor een taalcursus. Van de losse cursussen waren dit de populairste:

1. Filosofie: Optimisme en pessimisme door Menno de Bree
2. Mijlpalen in de literatuur: Nescio – De Uitvreter, Titaantjes, Dichtertje
3. Maand van de geschiedenis: De rechtvaardigen – Jan Brokken
4. Voorbereiding op museumbezoek: Iran – Bakermat van de beschaving (Drents Museum)
5. Heilige boeken: Alles over de bijbel en de koran

Beeld: 212 Fahrenheit

BIBLIOTHEEKVESTIGINGEN

De openingstijden van de wijkbibliotheken zijn sinds 1 september 2018 verruimd. Dagelijks kun je tussen 8.30 en 17.30 uur terecht op alle zes wijklocaties in de stad Groningen. Dit is een uitbreiding van 135 uur per week, waarmee de openingstijden beter aansluiten bij de wensen van het publiek en die van onze partners, met wie we veelal de locaties delen. We hebben dit kunnen realiseren dankzij de inzet van ongeveer 40 vrijwilligers. Over de werkzaamheden van de vrijwilligers was vooraf overeenstemming bereikt met de ondernemingsraad.

Vanaf november vinden er in alle wijkbibliotheken activiteiten plaats (meestal tweewekelijks), met name voor kinderen en op het gebied van laaggeletterdheid. Deze activiteiten worden uitgevoerd door medewerkers, die zijn vrijgespeeld dankzij de inzet van de vrijwilligers. Voor twee wijkbibliotheken bestaan verhuisplannen: De Wijert gaat naar verwachting in 2020 naar de nieuw te bouwen Vensterschool aan de Van Iddekingeweg, in Hoogkerk wordt onderzocht of het filiaal kan verhuizen naar de Vensterschool. Hierover is veel overleg gevoerd met allerlei betrokken partijen.

In de vier andere vestigingen zijn we nu bezig een beperkte restyling door te voeren om daarmee de verblijffunctie een impuls te geven en over meer ruimte te beschikken voor activiteiten.

Vanwege de gemeentelijke herindeling zijn de bibliotheken van Haren en Ten Boer vanaf 1 januari 2019 de verantwoordelijkheid van het Groninger Forum. Om deze overgang zo goed mogelijk te laten verlopen is veel overleg gevoerd met Biblionet Groningen en de beide gemeenten. Uitgangspunt was dat de klanten van beide bibliotheken zo weinig mogelijk hinder moesten ervaren van de overgang. Ook was heel belangrijk dat de medewerkers van beide bibliotheken zorgvuldig begeleid zouden worden, zodat ook voor hen de wisseling van werkgever soepel zou verlopen.

BOUW

In het eerste halfjaar van 2018 is afgesproken dat de gemeente geen lening verstrekt aan het Groninger Forum voor de inrichting, maar dat het gebouw wordt gehuurd inclusief de inrichting. Dat betekende dat het hele inkooptraject via de gemeente ging lopen en dat

de gemeente de opdrachtgever werd voor wat er wordt ingekocht. Het Groninger Forum bepaalt samen met de interieurarchitecten wat er wordt aangeschaft, de gemeente controleert de procedure. Bij de inkoopprocedure heeft het Groninger Forum adviesbureau Abcnova betrokken en door de gemeente is dit adviesbureau ook ingeschakeld bij het projectmanagement om zo het hele interieurproces in de bouwplanning te implementeren. Twynstra Gudde heeft extra uren ingezet om in om ervoor te zorgen dat de planning wordt gehaald en blijft eindverantwoordelijk voor het bouwproces.

In het eerste kwartaal werd gewerkt aan de uitvraag van Storyworld. Ook werden diverse programma's van eisen afgerond voor werkplekken, receptiebalie en bijzondere elementen in het nieuwe gebouw. In de loop van het eerste kwartaal kwam het proces van controle en toetsing van de werktekeningen van de vaste inrichting op gang. Er zijn workshops geweest met zowel interieurbouwer als architecten om materiaalkeuzes en technische uitwerking te bepalen. Met organisaties voor mindervaliden en de afdeling Vastgoed van de gemeente Groningen is er regulier overleg geweest. Met onder andere TivoliVredenburg Utrecht zijn ervaringen gedeeld met betrekking tot ingebruikname. Verder zijn er beurzen bezocht, waaronder Light & Building in Frankfurt.

Naar aanleiding van eerder onderzoek werd in het tweede kwartaal een elektriciteitstransformator bijgeplaatst voor extra vermogen voor het Groninger Forum en de parkeergarage. In mei startte de BAM met de engineering van de omvangrijke bekabeling van de multimedia. De uitwerking van Storyworld werd gegund en een intentieverklaring met de VVV werd getekend, zodat ook met de inrichting van het VVV-kavel kan worden begonnen. Interieurarchitect deMunnik-deJong-Steinhausser gaf in mei een eerste presentatie van de losse inrichting.

Kort daarna was de start van het omvangrijke aanbestedingstraject van ICT door de ICT-collega's, waarbij de bouwadviseur daar waar nodig assisteerde. In september werd het eveneens omvangrijke audiovisueel bestek aanbesteed.

Gedurende het hele jaar werd samen met de communicatieafdeling en adviseur Mijksenaar de bewegwijzering in het gebouw middels een voorlopig en definitief ontwerp uitgewerkt. In het laatste kwartaal van 2018 werd dit ontwerp op een aantal punten verfijnd door een gespecialiseerd adviesbureau om het geheel nog een kwinkslag te geven. Onder leiding van directeur Marketing & Programma Hans Poll startte Brandwacht & Meijer met het ontwerp en de uitvoering van Storyworld.

Met de collega's van facilitair en de gemeente Groningen werden de onderhandelingen gestart voor het opstellen van de huurovereenkomst tussen het Groninger Forum en de gemeente Groningen.

In de zomer werden de bestekken verstuurd van de theaterinstallaties, de uitschuiftribune en later in het jaar volgden de filmzaalstoelen. In het najaar starten de aanbestedingen en gunningen en werden afspraken gemaakt met de betrokken partijen over leveringen en planning.

Gedurende het hele jaar verzorgde de afdeling bouw rondleidingen op de bouwplaats en heel veel werkbezoeken aan de bouwlocatie. In het derde en vierde kwartaal is er veel overleg met de BAM en de Gemeente Groningen over de planning en is uiteindelijk een planning vastgesteld waarin ook de gehele inbreng van interieur wordt opgenomen.

Op basis van de planning konden processen verder worden ontwikkeld. De organisatie wordt zowel aan de bouwkant als intern bij het Groninger Forum toegespitst op de komende inhuizing. Ondertussen nam het Groninger Forum deel aan sessies inzake risicoanalyse en overleggen over gebouw en beheer om te komen tot een onderhoudscontract.

Foto: Bob de Vries

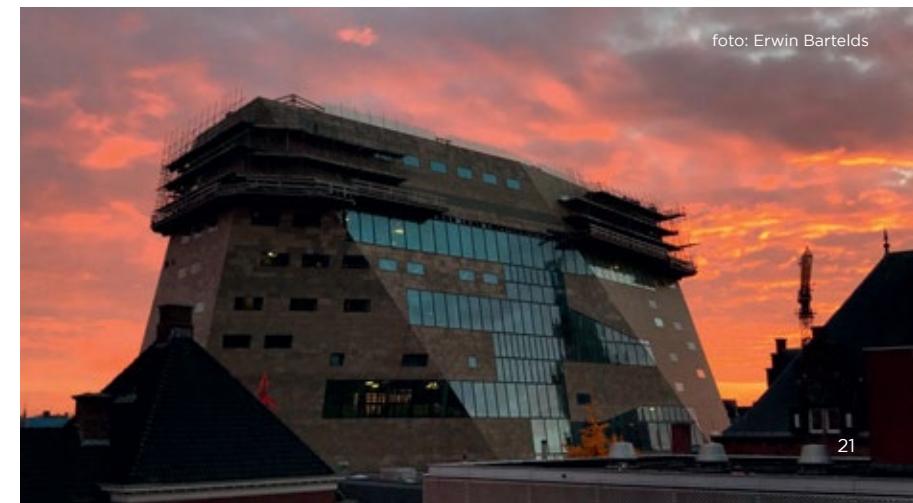
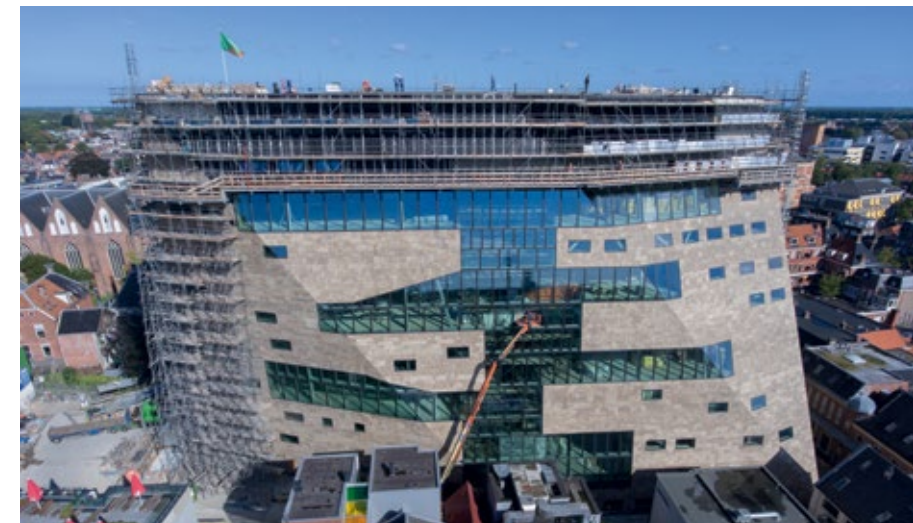

foto: Erwin Bartelds

VERHUUR

De zalen van het Groninger Forum zijn goed geoutilleerd en kunnen voor verschillende evenementen ingezet worden. Dit doen wij niet alleen voor onze eigen evenementen en cursussen, maar ook voor externe partijen. Dit genereert inkomsten die ten goede komen aan een gezonde exploitatie. Daarnaast komen op deze manier ook nieuwe doelgroepen in contact met het Groninger Forum.

In 2018 zijn er weer uiteenlopende evenementen georganiseerd bij het Groninger Forum, zowel aan het Hereplein als in de Oude Boteringestraat. Veel studenten hebben colleges gevolgd in een van onze filmzalen aan het Hereplein. Daarnaast zien we dat de locatie aan het Hereplein zich goed leent voor lezingen en film. Zo hebben wij samen met het UMCG het Medisch Filmfestival georganiseerd. Middels een achttal films wordt de ethiek van het medische vak voor de artsen in sp  belicht. Het consultatieteam pesten heeft met een eigengemaakte film het thema onder de aandacht gebracht. Ook kan film een ontspannende activiteit zijn, bijvoorbeeld tijdens een verjaardagsfeest of om medewerkers te f teren. De evenementenzaal blijft een goede zaal voor multimediale lezingen en debatten. Er is een Blockchain meetup georganiseerd, een YoungLink dag, een bijeenkomst van Agentschap Telecom, FD Gazellen en een StartUp debat. In de Oude Boteringestraat hadden wij kleinere activiteiten, zoals vergaderingen, cursussen en workshops. Met name taalcursussen en trainingen worden dagelijks gegeven. In 2018 hebben wij 815 activiteiten van externe partijen gehad. Ongeveer 60% van deze activiteiten heeft plaats gevonden aan de Oude Boteringestraat. De meest verhuurde zalen in de Oude Boteringestraat zijn de Els Ammanzaal en Fie Werkmanzaal, die een capaciteit van 18 personen hebben. Aan het Hereplein is de capaciteit van de twee populairste zalen 186 en 160 personen.

Het jaar 2019 wordt een bijzonder jaar, omdat het Groninger Forum van haar twee centrumlocaties verhuist naar het nieuwe gebouw aan de Nieuwe Markt. Het streven is om de verhuur op de twee huidige locaties zo lang mogelijk te laten doorlopen en zo soepel mogelijk over te laten gaan in het nieuwe gebouw. Als de openingsdatum definitief is vastgesteld, staat de afdeling verhuur klaar om boekingen voor het nieuwe gebouw aan te nemen.

BUSINESSCLUB

Businessclub Groninger Forum komt acht keer per jaar bij elkaar in het filmtheater aan het Hereplein. Tijdens de bijeenkomst wordt er een film vertoond en soms is er een inleiding, discussie of etentje bij. In 2018 is de Businessclub geweest naar:

+ Opening IFFR in Groningen met *La Holandesa* in aanwezigheid van Marleen Jonkman en Rifka Lodeizen

+ Speeddate gevolgd door de film *Lucky* van John Carroll Lynch

+ Your Cinema: *Paris Texas* van Wim Wenders

+ *Under the tree* van Hafsteinn Gunnar Sigur sson met een inleiding van Jan Brouwers

+ Cinemadiner: *Trip to Spain* van Michael Winterbottom

+ *Todos lo Saben* - Asghar Farhadi

+ *Genesis 2.0* - Christian Frei met inleiding Peter Joosten

+ *Shoplifters* - Hirokazu Kore-Eda

Daarnaast heeft de Businessclub ook een exclusieve rondleiding over de bouwplaats gekregen. Op dit moment telt de Businessclub Groninger Forum 40 bedrijven. Deze club zal ook meegaan naar het nieuwe gebouw.

FONDSEN EN SPONSORING

Op weg naar de opening van het nieuwe gebouw aan de Nieuwe Markt is het Groninger Forum in 2018 actief op zoek geweest naar partners en sponsors, die net als het Groninger Forum geloven in een inspirerende ontmoetingsplek.

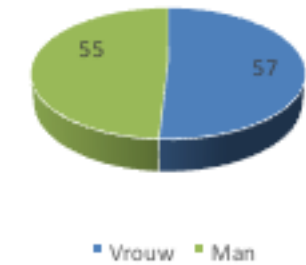
Tijdens het Goed Geld Gala van de BankGiro Loterij, op 20 februari 2018, heeft het Groninger Forum een bijdrage van 500.000 euro gekregen. De loterij stelt elk jaar miljoenen euro's beschikbaar aan cultuur: in 2018 was dit ruim 74 miljoen euro. Op dit gala krijgen verschillende culturele instellingen een bijdrage om hun doelen te verwezenlijken. De 500.000 euro die het Groninger Forum kreeg, is een eenmalige schenking, bestemd voor de inrichting van Storyworld, het nieuwe Nederlandse museum voor strips, animaties en games, dat een plek krijgt in het nieuwe Forumgebouw.

Ook andere fondsen hebben een bijdrage geleverd. Zo heeft het VSBfonds een toekenning gedaan voor de inrichting van het hele Groninger Forum. Het Prins Bernhard Cultuurfonds heeft een bijdrage geleverd aan de collectievorming voor Storyworld. Het Fonds voor Cultuurparticipatie maakt via de regeling mediakunst- en erfgoededucatie het educatieve programma rondom Storyworld mogelijk. Ook is het Groninger Forum verheugd de Rabobank als founding partner te verwelkomen waarmee wij een meerjarig partnerschap aangaan. Daarnaast is GasTerra projectpartner in het nieuwe uitvindingproject voor scholieren: Eureka! Ook heeft het Groninger Forum een particuliere schenking ontvangen van het echtpaar Hazewinkel-Loos om de installatie *Stad.* te realiseren. Zonder de hulp van deze fondsen en partners is het Groninger Forum niet mogelijk en we bedanken alle begunstigers, fondsen en partners hiervoor.

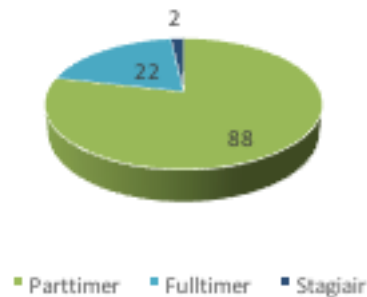
ORGANISATIEONTWIKKELING

Ook 2018 heeft in het teken gestaan om onszelf voor te bereiden op het werken in het nieuwe Forum. Het werken in 'het nieuwe organogram' heeft geleid tot een aantal kleine wijzigingen. Daarnaast is veel energie gestoken in de verdere ontwikkeling van de filialen. De wijkvestigingen ontwikkelen zich meer naar een eigentijds en multidisciplinair platform waar informatie, educatie, ontmoeten en genieten kernwaarden zijn. Als een 'kleintje Forum' en de huiskamer van de wijk. De openingstijden van de wijkvestigingen zijn dan ook verruimd en gelijkgetrokken. Om deze dienstverlening mogelijk te maken is de inzet van vrijwilligers onontbeerlijk gebleken. In totaal zijn 70 vrijwilligers aangetrokken, die onder meer in de bibliotheeklocaties maar ook aan het Hereplein bij de film of events ingezet worden. We hadden in 2018 gemiddeld 112 medewerkers in dienst. De grafieken hiernaast geven man/vrouwverdeling, leeftijd, contract en aantal parttimers weer. Het nettoverzuim in 2018 is iets gedaald naar 3,5% (3,7% 2017).

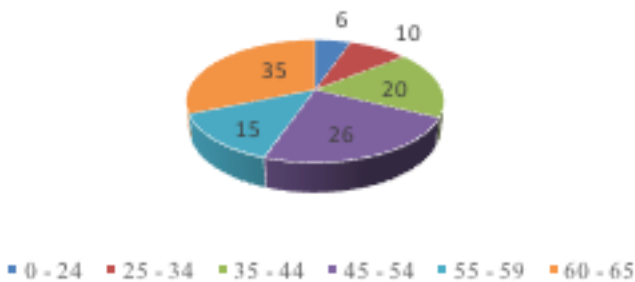
Aantal medewerkers

Soort aanstelling

Verdeling leeftijd Gemiddelde leeftijd is 50 jaar

FACTS & FIGURES

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Via kassa							
Film regulier	78.814	78.562	78.950	86.277	91.584	103.805	105.840
Film specials	4.515	3.496	3.555	1.599	4.506		
Film festivals (Cinekid, IDFA, FKFF, IFFRiG)	9.780	10.647	10.447	12.020	17.332	16.400	15.822
Film educatie	3.228	3.814	3.599	3.462	3.362	3.461	7.587
Non film (incl. openbare verhuur)	8.059	8.450	8.014	10.462	17.547	11.676	7.510
Hereplein + Oude Boteringestraat							
Totaal kassa	104.396	104.969	104.565	113.820	134.331	135.342	136.759

Buiten kassa Hereplein							
Educatie (projecten en workshops)	1.425	3.809	4.901	8.798	3.981	7.548	1.195
Verhuur	8.217	15.691	18.789	23.916	24.795	11.581	26.979
Projecten/programma op locatie of buiten kassa om	7.870	4.803	4.275	7.035	1.990	2.300	3.200
Overig programma aan Hereplein buiten kassa (o.a. ESNS)	2.250	2.000	2.350	1.800	2.000	2.290	2.300
Filmvertoningen in de provincie (via Liga 68)	n.v.t.	13.518	14.498	15.585	15.371	15.299	15.354
Totaal buiten kassa	19.762	39.821	44.813	57.134	48.137	39.018	49.028

Groninger Forum Bibliotheek							
Bibliotheek, locatie Oude Boteringstraat				627.565	696.518	729.532	745.030
Bibliotheek, locatie Beijum				40.334	43.605	43.220	37.165
Bibliotheek, locatie De Wijert				57.439	69.585	83.653	65.046
Bibliotheek, locatie Hoogkerk				34.839	36.722	38.875	30.585
Bibliotheek, locatie Lewenborg				44.044	42.660	56.163	52.081
Bibliotheek, locatie Selwerd				64.320	69.392	63.730	56.555
Bibliotheek, locatie Vinkhuizen				41.690	53.772	51.269	56.037
Totaal Bibliotheken				910.231	1.012.254	1.063.194	1.042.499

Correctie op totaal door dubbelingen kassa en tellers				-5.326	-4.571	-8.550	-3.120
---	--	--	--	--------	--------	--------	--------

Totaal bezoek Groninger Forum (incl. correctie dubbelingen Bibliotheek/AT)	124.158	144.790	149.378	1.075.859	1.190.151	1.229.004	1.225.166
---	---------	---------	---------	-----------	-----------	-----------	-----------

Overige cijfers							
Bezoekers Informatiecentrum Grote Markt	100.000	105.000	89.500	119.635	115.785	121.000	120.000
Abonnees nieuwsbrief	5.872	7.555	8.439	14.559	16.651	17.003	11.022
Volgers sociale media (twitter, facebook, instagram, snapchat)	7.751	9.943	5.474	7.854	11.584	15.951	22.785
Website (visits)	363.526	406.456	393.675	528.905	827.683	963.164	922.542
Website (unieke bezoekers)	183.708	204.278	191.769	242.887	417.221	442.929	370.924
Website (pageviews)	1.273.164	1.450.172	1.496.924	1.854.923	2.548.949	2.951.765	2.986.315

Groninger Forum, locatie	2017	2018	2017	2018	2017	2018
	Uitleningen		Reserveringen		Leners	
Beijum	56.232	52.335	4.045	3.849	3.159	3.207
Oude Boteringestraat	463.887	440.267	70.837	70.500	21.944	21.678
De Wijert	87.623	82.593	7.007	7.505	4.606	4.622
Hoogkerk	39.652	36.691	2.835	3.283	2.203	2.220
Lewenborg	62.879	63.236	3.828	4.158	3.481	3.631
Selwerd	49.333	46.010	2.227	2.363	3.275	3.410
Vinkhuizen	66.799	60.093	3.153	3.475	3.711	3.689
Totaal	826.405	781.225	93.932	95.133	42.379	42.457

DEEL 2 > FINANCIËEL VERSLAG

FINANCIEEL RESULTAAT

Het financieel resultaat over 2018 is € 1.115.658 positief. Begroot was € 38.500 negatief. Er is dus sprake van een afwijking van € 1.154.185 positief. Het positieve verschil ten opzichte van de begroting komt enerzijds doordat de commerciële activiteiten zich positiever hebben ontwikkeld dan was begroot. Met name film en verhuur zijn positiever dan begroot. Bij film is de prijs per ticket in maart 2018 iets gestegen en hebben we de bezoekersaantallen van 2017 geëvenaard. In de begroting was gerekend met minder bezoekers. De opbrengsten uit verhuur zijn, met name door de verhuur van zalen aan het Hereplein voor colleges, aanzienlijk hoger dan begroot. Anderzijds is zichtbaar dat met name de personeelslasten, de huisvestingslasten en de post voorbereiding Forum lager zijn dan begroot. Op de personeelslasten is ook in 2018 kritisch gestuurd en waar mogelijk is vervanging of het invullen van vacatures uitgesteld. Er is € 214.558 minder aan personeelslasten uitgegeven dan begroot. De verwachting is wel dat in 2019, in de aanloop naar de opening van de nieuwbouw, meer personeel zal moeten worden ingezet. De huisvestingslasten zijn vooral lager omdat de derde verdieping van de Oude Boteringestraat sinds het voorjaar 2018 niet meer wordt gehuurd. Verder zijn de kosten van beveiliging, onderhoud en belastingen lager dan begroot. In totaal waren de huisvestingslasten € 234.627 lager. Van de post voorbereiding Forum is dit boekjaar € 330.303 minder uitgegeven dan begroot. Het moment van uitgeven van deze kosten loopt gelijk op met de voortgang van de nieuwbouw en dus heeft vertraging van de bouw lagere uitgaven tot gevolg. Alles bij elkaar heeft dit geleid tot een beter resultaat dan was begroot. Vooral de positieve ontwikkeling van de commerciële baten film en verhuur is een basis om op door te bouwen naar het nieuwe Forum. Voor een volledige toelichting op de financiën over 2018 verwijzen we naar de volgende pagina's

RESULTAATBESTEMMING

Een deel van de uitgaven binnen de post *Voorbereiding Forum* is gedaan voor advieskosten en voorbereiding van de nieuwbouw aan de Nieuwe Markt. Deze uitgaven, in 2018 € 320.096, worden gedekt door de opgebouwde bestemmingsreserve *Opbouw Forum*. Ultimo 2018 resteert in deze reserve € 607.136. De besteding hiervan zal gekoppeld zijn aan de voortgang van de nieuwbouw. Na onttrekking van genoemde € 320.096 aan de bestemmingsreserve *Opbouw Forum* resteert een te verdelen resultaat van € 1.435.781. In het voorjaar van 2018 is in overleg met de gemeente Groningen besloten dat stichting Groninger Forum uit eigen middelen aanvullend op de al gevormde reserve een bedrag zou toevoegen aan de bestemmingsreserve inrichtingsbijdrage. In totaal bedroeg dit aanvullende bedrag € 1.522.411. Vanuit de resultaatbestemming 2018 wordt dit bedrag nu volledig toegevoegd. Daarnaast is voor de expositie *AI: More than human* een bestemmingsreserve opgenomen van € 250.000. Aan de algemene reserve wordt € 336.630 onttrokken. De algemene reserve, het weerstandsvermogen, bedraagt hierna ruim 2,4 miljoen euro en is goed te noemen. De opgebouwde reserves zijn noodzakelijk om een financieel gezond Groninger Forum neer te zetten. Voor 2019 is de verwachting dat er ten laste van de algemene reserves een onttrekking van € 172.000 zal moeten worden gedaan. Met 2,3 miljoen euro is het weerstandsvermogen dan nog steeds goed te noemen.

TOEKOMSTPARAGRAAF

Met ingang van 1 januari 2019 vallen de bibliotheekvestigingen in Haren en Ten Boer onder het Groninger Forum. Als gevolg hiervan is de begroting met circa € 950.000 toegenomen. Eind 2019 zal de nieuwbouw aan de Nieuwe Markt in Groningen worden geopend. In de aanloop naar deze opening zullen naar verwachting nog extra kosten gemaakt worden.

Begroting 2019

Baten	
Commerciële baten	€ 2.755.000
Subsidiebat	€ 8.936.200
Overige baten	€ 25.000
	€ 11.716.200
Lasten	
Personeelslasten	€ 5.483.500
Commerciële lasten	€ 2.565.700
Bedrijfsvoering	€ 3.179.000
Voorbereiding Nieuwbouw	€ 1.187.000
	€ 12.415.200
Saldo	-€ 699.000
Mutaties in beschikbare reserves	€ 699.000
Eindresultaat	€ 0

De mutatie in beschikbare reserves heeft voor € 527.000 betrekking op de bestemmingsreserve opbouw Forum en voor € 172.000 op de algemene reserve.

Foto vanuit de torenkraan: Derk van Hoorn

BALANS PER 31 DECEMBER 2018

(na resultaatbestemming)

<i>(Bedragen zijn in €)</i>		<u>31 december 2018</u>	<u>31 december 2017</u>
ACTIVA			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	1	155.727	418.988
Vlottende activa			
Debiteuren		94.205	71.841
Overige vlottende activa	2	536.132	136.441
Liquide middelen	3	<u>8.372.352</u>	<u>6.921.225</u>
		<u>9.002.689</u>	<u>7.129.507</u>
Totale activa		<u>9.158.416</u>	<u>7.548.495</u>
PASSIVA			
Eigen vermogen	4		
Algemene reserve		2.446.455	2.783.085
Bestemmingsreserve verhuiskosten		200.000	200.000
Bestemmingsreserve opbouw Forum		607.136	927.232
Bestemmingsreserve openingsfeest		512.000	512.000
Bestemmingsreserve inrichting De Wijert		250.000	250.000
Bestemmingsreserve inrichtingsbijdrage		2.522.411	1.000.000
Bestemmingreserve exposities		<u>250.000</u>	
		6.788.002	<u>5.672.317</u>
Voorzieningen	5	63.845	60.580
Kortlopende schulden			
Crediteuren		311.224	223.377
Belastingen en sociale premies	6	280.310	342.995
Overige kortlopende schulden	7	<u>1.715.035</u>	<u>1.249.226</u>
		<u>2.306.569</u>	<u>1.815.598</u>
Totale passiva		<u>9.158.416</u>	<u>7.548.495</u>

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2018

<i>(Bedragen zijn in €)</i>		<u>Realisatie 2018</u>	<u>Begroting 2018</u>	<u>Realisatie 2017</u>
BATEN				
Commerciële baten	8	2.546.868	2.174.300	2.626.769
Subsidiebaten	9	8.123.700	8.255.700	8.115.700
Overige baten	10	<u>83.298</u>	<u>25.000</u>	<u>92.377</u>
Totale baten		10.753.866	10.455.000	10.834.846
LASTEN				
Personeelslasten	11	4.735.442	4.950.000	4.483.433
Commerciële lasten	12	1.847.881	1.848.500	2.188.451
Huisvestingslasten	13	1.642.373	1.877.000	1.825.868
Afschrijvingen	14	179.753	228.000	210.265
Marketing en communicatie	15	182.696	155.000	215.576
Voorbereiding Forum	16	592.697	923.000	343.432
Overige kosten	17	<u>457.893</u>	<u>512.000</u>	<u>493.728</u>
Totale lasten		9.638.735	10.493.500	9.760.752
Saldo van baten en lasten		1.115.131	-38.500	1.074.094
Financiële baten en lasten	18	554	0	4.692
RESULTAAT		<u>1.115.685</u>	<u>-38.500</u>	<u>1.078.786</u>

RESULTAATBESTEMMING

De resultaten van Stichting Groninger Forum worden toegevoegd of onttrokken aan de algemene reserve of aan de door de subsidieverstrekker of directie en Raad van Toezicht vastgestelde bestemmingsreserves of -fondsen. Hieronder de resultaatbestemming, zoals verwerkt in de balans per 31-12-2018.

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Resultaat reguliere bedrijfsvoering	1.115.685	-38.500	1.078.786
Toevoeging aan			
Algemene reserve	0	361.500	1.261.469
Bestemmingsreserve inrichtingsbijdrage	1.522.411	0	0
Bestemmingsreserve exposities	250.000		
Onttrekking van			
Algemene reserve	-336.630	0	0
Bestemmingsreserve opbouw Forum	-320.096	-400.000	-182.684
Resultaat verdeling	1.115.685	-38.500	1.078.786

KASSTROOMOVERZICHT 2018

		2018	2017
(Bedragen zijn in €)			
Saldo baten en lasten		1.115.131	1.074.094
Aanpassingen voor:			
Afschrijvingen	1	292.980	323.492
Mutatie voorzieningen	5	3.265	-14.717
		296.245	308.775
Veranderingen in werkkapitaal:			
Mutatie vorderingen	2	-426.193	333.467
Mutatie kortlopende schulden	6/7	490.971	-182.333
		64.778	151.134
Ontvangen rente	18	4.692	18.827
Kasstroom uit operationele activiteiten		1.480.845	1.552.829
Investeringsactiviteiten			
Investeringen in materiële vaste activa	1	-29.719	-44.377
Desinvesteringen financiële vaste activa		0	0
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-29.719	-44.377
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		0	0
Netto kasstroom		1.451.126	1.508.452
Liquide middelen begin boekjaar	3	6.921.225	5.412.773
Liquide middelen eind boekjaar		8.372.352	6.921.225

Foto vanuit de torenkraan: Johan Breedijk

TOELICHTING OP DE JAARREKENING

ALGEMEEN

Activiteiten

De stichting, opgericht 24 december 2007, heeft als doel het ontwikkelen, in stand houden en exploiteren van het gebouw ‘Groninger Forum’, zijnde een dynamisch centrum voor informatie en debat, actualiteit, ontspanning en cultuureducatie, woord, beeld en andere cultuurvormen, alsmede relevante commerciële activiteiten die daaraan in de breedste zin ondersteunend en faciliterend zijn, daaronder begrepen, doch niet beperkt tot, horeca, verhuur, congresorganisatie, catering en retail. Daarnaast worden vijf filmliga’s in de Provincie Groningen ondersteund door middel van boeking, administratieve afhandeling en publiciteit.

Oordelen en schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van de Stichting Groninger Forum zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

WAARDERINGSGRONDSLAGEN

Algemene toelichting

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 ‘Organisaties-zonder-winststreven’. De jaarrekening is opgesteld in euro’s. De waarderingsgrondslagen zijn gebaseerd op de historische kosten. Activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde of verkrijgingsprijs.

Vergelijkende cijfers

Ten opzichte van voorgaand jaar zijn de waarderings- en resultaatbepalingsgrondslagen ongewijzigd gebleven. Voor de begrotingscijfers is als uitgangspunt genomen de begroting welke is ingediend bij subsidieverstrekker en is vastgesteld door de directie en goedgekeurd door de Raad van Toezicht.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgemaakt volgens de indirecte methode.

Materiële vaste activa

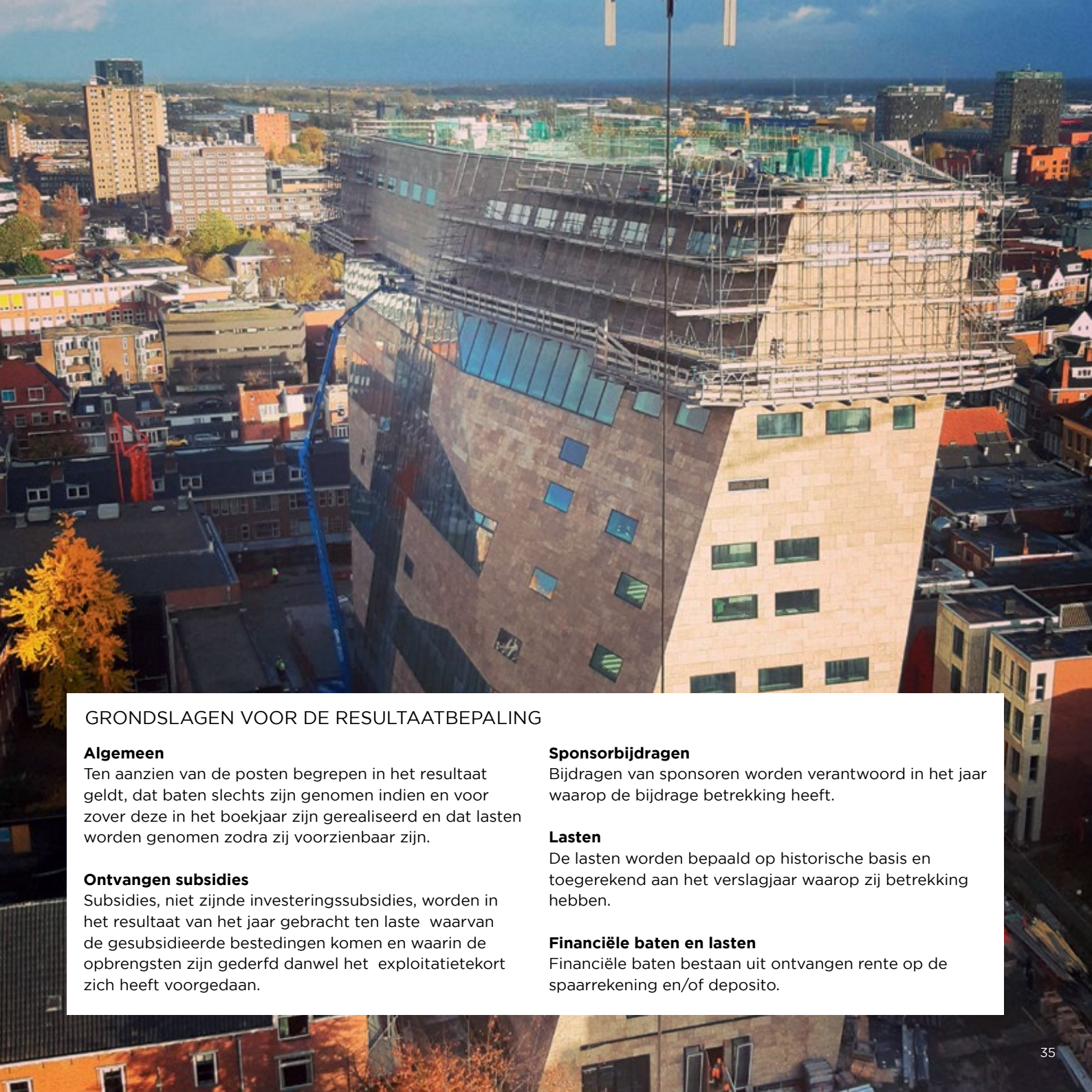
De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname.

Vorderingen

De vorderingen zijn gewaardeerd op de nominale waarde, rekening houdend met noodzakelijke voorzieningen voor oninbaarheid.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen en verliezen die op balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Ten aanzien van de posten begrepen in het resultaat geldt, dat baten slechts zijn genomen indien en voor zover deze in het boekjaar zijn gerealiseerd en dat lasten worden genomen zodra zij voorzienbaar zijn.

Ontvangen subsidies

Subsidies, niet zijnde investeringssubsidies, worden in het resultaat van het jaar gebracht ten laste waarvan de gesubsidieerde bestedingen komen en waarin de opbrengsten zijn gedeerd danwel het exploitatietekort zich heeft voorgedaan.

Sponsorbijdragen

Bijdragen van sponsors worden verantwoord in het jaar waarop de bijdrage betrekking heeft.

Lasten

De lasten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Financiële baten en lasten

Financiële baten bestaan uit ontvangen rente op de spaarrekening en/of deposito.

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2018

(bedragen zijn in €)

1. MATERIELE VASTE ACTIVA

Het verloop van de materiële vaste activa in het boekjaar 2018 is als volgt:

	Inventaris	Apparatuur	Totaal 2018	Totaal 2017
Stand per 1 januari				
Aanschafwaarde	1.525.864	981.180	2.507.044	2.462.667
Cumulatieve afschrijvingen	-1.187.516	-900.540	-2.088.056	-1.764.564
	338.348	80.640	418.988	698.103
Mutaties in het boekjaar				
Investeringsen	1.680	28.039	29.719	44.377
Afschrijvingen	-243.394	-49.586	-292.980	-323.492
	-241.714	-21.547	-263.261	-279.115
Aanschafwaarde	1.527.544	1.009.219	2.536.763	2.507.044
Cumulatieve afschrijvingen	-1.430.910	-950.126	-2.381.036	-2.088.056
Stand per 31 december	<u>96.634</u>	<u>59.093</u>	<u>155.727</u>	<u>418.988</u>

2. OVERIGE VLOTTENDE ACTIVA

	2018	2017
Overlopende activa	404.433	95.727
Bioscoopbonnen vorderingen	26	616
Overige vorderingen	131.673	40.097
Totaal overige vlottende activa	<u>536.132</u>	<u>136.441</u>

De overlopende activa bestaan uit vooruitbetaalde kosten en nog te ontvangen bedragen. De grote toename komt door vooruitbetaalde kosten voor de openingsexpositie in 2019.

3. LIQUIDE MIDDELEN

	2018	2017
Kassen	6.396	8.249
Rekening courant Rabobank .576	2.820.509	1.496.048
Rekening courant Rabobank .293	4.399	4.654
Rekening courant ING	303.515	182.168
Rabobank Doelreserveren	5.225.555	5.220.864
Kruisposten	11.978	9.244
Totaal liquide middelen	<u>8.372.352</u>	<u>6.921.225</u>

De liquide middelen staan ter directe beschikking van de stichting. De rente op Doelreserveren bedraagt 0,010% (13 februari 2019) voor het saldo tot € 5.000.000.

4. EIGEN VERMOGEN

	31 december 2018	31 december 2017
Algemene reserve	2.446.455	2.783.085
Bestemmingsreserve verhuiskosten	200.000	200.000
Bestemmingsreserve opbouw Forum	607.136	927.232
Bestemmingsreserve openingsfeest	512.000	512.000
Bestemmingsreserve inrichting De Wijert	250.000	250.000
Bestemmingsreserve inrichtingsbijdrage	2.522.411	1.000.000
Bestemmingsreserve exposities	250.000	0
Totaal eigen vermogen	<u>6.788.002</u>	<u>5.672.317</u>

Het verloop van het eigen vermogen in het boekjaar 2018 is als volgt:

	Algemene reserve	Verhuis kosten	Opbouw Forum	Openings feest	Inrichting De Wijert	Inrichtings bijdrage	Exposities	Totaal 2018	Totaal 2017
Stand 1 januari	2.783.085	200.000	927.232	512.000	250.000	1.000.000	0	5.672.317	4.593.532
Mutaties in het boekjaar									
Toevoeging	0	0	0	0	0	1.522.411	250.000	1.722.441	1.261.469
Onttrekking	-336.630	0	-320.096	0	0	0	0	-656.726	-182.684
Stand 31 december	<u>2.446.455</u>	<u>200.000</u>	<u>607.136</u>	<u>512.000</u>	<u>250.000</u>	<u>2.522.411</u>	<u>250.000</u>	<u>6.788.002</u>	<u>5.672.317</u>

Algemene reserve

De algemene reserve vormt het weerstandsvermogen van stichting Groninger Forum en is bedoeld om toekomstige exploitatierisico's af te dekken. Een toelichting op de hoogte hiervan is opgenomen in het jaarverslag.

Bestemmingsreserves

De volgende bestemmingsreserves zijn gevormd, hieraan is door het bestuur een beperkt bestedingsdoel opgelegd.

Verhuiskosten

De bestemmingsreserve verhuiskosten is bestemd voor de toekomstige kosten van de verhuizing en de eventuele inkomstenderving door tijdelijke sluiting tijdens de verhuizing van de vestiging Hereplein en de stadsbibliotheek. De subsidieverstrekker heeft aangegeven dat het Groninger Forum zelf zorg moet dragen voor deze kosten. Hiervoor is deze bestemmingsreserve gevormd.

Opbouw Forum

De bestemmingsreserve Opbouw Forum is bestemd voor de kosten van onder meer begeleiding en advies bij de inrichting van het nieuwe gebouw. De verwachting is dat de totale kosten voor ondersteuning (zoals architect, inkoop, ICT, lichtontwerp, etc.) in totaal ruim 1,5 miljoen euro zullen gaan bedragen. Met de subsidieverstrekker, de Gemeente Groningen, zijn afspraken gemaakt, die het mogelijk en noodzakelijk maken dat deze kosten door de stichting zelf worden gedragen in de periode tot de opening van de nieuwbouw. Vanaf 2014 zijn kosten gemaakt en via de resultaatbestemming onttrokken aan deze reserve. In 2016 is een laatste dotatie gedaan om aan te sluiten bij de vastgestelde inrichtingsbegroting. In 2017 en 2018 zijn de bestede gelden via de resultaatbestemming onttrokken aan deze bestemmingsreserve.

Openingsfeest

In 2012 werd in het Programma van Eisen (PvE) van de gemeente Groningen duidelijk dat Stichting Groninger

Forum zelf moet zorgen voor de openingsactiviteiten en de financiering hiervan. Aangezien het als verplichting in het PvE is opgenomen, was de stichting genooddaakt hiervoor een bestemmingsreserve te treffen. De kosten van het openingsfeest worden geschat op ruim € 500.000, geactualiseerd in 2014 in overleg met de subsidieverstrekker.

Inrichting De Wijert

De gemeente Groningen heeft opdracht gegeven voor de nieuwbouw van bibliotheekvestiging De Wijert. Met de gemeente is afgesproken dat Groninger Forum met gelijkblijvende huurlasten deze nieuwe locatie zal huren, voor het verschil ontvangt Groninger Forum vanaf 2017 een aanvullende subsidie. Groninger Forum financiert de inrichting van het nieuwe pand. De begroting hiervoor is € 250.000, het bedrag dat nu gereserveerd is. Naar verwachting wordt de nieuwe locatie in 2020 opgeleverd.

Inrichtingsbijdrage

De totale investeringsraming van de inrichting van het Groninger Forum bedraagt - exclusief kosten van begeleiding en advies bij de inrichting van het nieuwe gebouw - ongeveer 14,3 miljoen euro. Met de gemeente Groningen is afgesproken dat een deel van dit bedrag, circa 6,1 miljoen euro, wordt gedekt door Stichting Groninger Forum. Laatstgenoemd bedrag wordt gedekt door middel van - te verwerven - sponsorinkomsten, door middel van een uitkering in verband met vertraging door de aardbevingsproblematiek en door middel van overschotten uit de exploitatie. Voor deze laatste post is deze bestemmingsreserve getroffen. Begin 2018 bedroeg deze 1 miljoen euro. In 2018 is besloten dat Groninger Forum een deel van de meerkosten van het onderbrengen van de vaste inrichting bij de BAM, namelijk € 1.522.411 ook zou gaan dekken. Vanuit het resultaat 2017 en 2018 is dit bedrag nu toegevoegd aan de bestemmingsreserve.

Exposities

De bestemmingsreserve *Expositie* is bestemd voor de eigen bijdrage in de kosten van de eerste expositie *AI: More than human*.

5. VOORZIENINGEN

	31 december 2018	31 december 2017
Personele voorzieningen	63.845	60.580
Totaal voorzieningen	63.845	60.580

Het verloop van de voorzieningen in het boekjaar 2018 is als volgt:

	Personele voorziening	Totaal 2018	Totaal 2017
Stand per 1 januari	60.580	60.580	75.297
Mutaties in het boekjaar			
Dotatie	3.265	3.265	0
Vrijval	0	0	-14.717
Stand per 31 december	63.845	63.845	60.580

Personele voorziening

Deze voorziening betreft een personeelsvoorziening voor jubilea voor het uitkeren van beloningen op grond van de cao aan medewerkers bij het bereiken van 25 of 40 jaar dienstverband. De dotaties zijn gebaseerd op een waardering van deze toekomstige uitgaven, uitgaande van een normaal personeelsverloop.

6. BELASTINGEN EN SOCIALE PREMIES

	2018	2017
Omzetbelasting	39.111	91.056
Loonbelasting	159.326	145.286
Pensioenpremie	81.873	106.654
Totaal belastingen en sociale premies	280.310	342.995

7. OVERIGE KORTLOPENDE SCHULDEN

	2018	2017
Verplichtingen inzake personeel	328.689	313.967
Vooruitontvangen subsidies	132.202	235.309
Vooruitontvangen bedragen	973.248	409.940
Bioscoopbonnen schulden	158.811	130.431
Overige kortlopende schulden	5.842	37.380
Overlopende passiva	116.243	122.200
Totaal kortlopende schulden	1.715.035	1.249.226

Overige kortlopende schulden

De verplichtingen inzake personeel bestaat uit nog te betalen vakantiedagen en -geld. De vooruitontvangen subsidies betreft vooruitontvangen investeringssubsidies voor de stadsbibliotheek en bibliotheekvestiging Lewenborg. Deze bedragen zijn overgenomen vanuit de ontvlechting van Biblionet. Vooruitontvangen bedragen bestaan uit contributies en opbrengsten cursussen ontvangen in 2018 bestemd voor 2019 en verder zijn hier vooruitontvangen sponsorinkomsten opgenomen. Overlopende passiva bestaan uit nog te betalen filmfacturen en overige nog te betalen kosten.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN VERPLICHTINGEN

Huurverplichtingen Hereplein

De jaarlijkse huurverplichting bedraagt € 77.440. De huurverplichting loopt door tot oplevering van de nieuwbouw.

Huurverplichtingen Oude Boteringestraat

De jaarlijkse huurverplichting bedraagt € 808.580. De huurovereenkomst loopt tot 1 juli 2019. De verplichting voor 2019 is derhalve € 404.290.

Verplichting expositie

Voor de expositie *A.I.: More than human* is een verplichting aangegaan van € 335.000 voor 2019.

Huurverplichtingen Lewenborg

De jaarlijkse huurverplichting bedraagt € 36.060. De huurovereenkomst loopt tot 1 september 2020 en wordt voortgezet voor telkens vijf jaar.

Deelname Netwerk Bibliotheken Groningen

Door Stichting Groninger Forum is een verplichting aangegaan met Stichting Biblionet Groningen tot en met 2019, de verplichting bedraagt circa € 350.000 per jaar.

Leaseverplichting auto

De jaarlijkse verplichting bedraagt € 14.600. De verplichting is aangegaan voor een periode van 54 maanden, eindigend per 29 april 2019.

Leaseverplichting auto

De jaarlijkse verplichting bedraagt € 10.524. De verplichting is aangegaan voor een periode van 27 maanden, eindigend per 4 januari 2020.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2018 (bedragen zijn in €)

8. COMMERCIËLE BATEN

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Collectie	925.976	883.000	975.675
Film	935.222	715.000	904.951
Overige programmering	117.926	93.300	164.579
EU Subsidie filmprogrammering	18.277	20.000	19.404
Groninger Forum cursussen	163.604	205.000	210.148
Verhuur en Businessclub	385.863	258.000	352.012
Totaal commerciële baten	2.546.868	2.174.300	2.626.769

Collectiebaten

Dit betreft de contributies, leengelden en overige opbrengsten van de leden van de bibliotheek.

Film

Dit betreft alle kaartverkoop voor film. De meeropbrengsten ten opzichte van de begroting wordt verklaard door meer filmbezoekers en een doorgevoerde prijswijziging in maart 2018.

Overige programmering

Dit betreft de inkomsten van evenementen, programmering die plaatsvonden op het Hereplein, Oude Boteringestraat of op de bibliotheekvestigingen.

Groninger Forum cursussen

Dit betreft de inkomsten van cursusgelden. De achtergebleven omzet ten opzichte van de begroting is te verklaren door een lagere bezetting per cursus en een kleiner cursusaanbod.

Verhuur en Businessclub

Dit betreft de verhuur van ruimtes - met name op het Hereplein - en de contributies van de Businessclubleden. De verhuur heeft in 2018 meer omzet behaald dan begroot en was weer hoger dan het voorgaande jaar.

9. SUBSIDIEBATEN	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Gemeente Groningen			
Bijdrage Bibliotheek	5.326.000	5.458.000	5.318.000
Stichting Groninger Forum	2.741.000	2.741.000	2.741.000
	8.067.000	8.199.000	8.059.000
Provincie Groningen			
Provinciale Filmliga's	56.700	56.700	56.700
Totaal Subsidies	8.123.700	8.255.700	8.115.700

Reguliere subsidie
De subsidie van de Gemeente Groningen is opgenomen conform de ontvangen beschikking en bedraagt € 8.067.000.

10. OVERIGE BATEN	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Overige opbrengsten	25.828	25.000	27.872
Overige baten	57.470	0	6.683
Resultaat stichting Liga '68	0	0	57.822
Totaal overige baten	83.298	25.000	92.377

Overige opbrengsten betreft vooral opbrengsten van fotokopieën en printwerk. Onder de overige baten is een doorbelasting van inzet van medewerkers van het Groninger Forum aan Biblionet Groningen opgenomen. Betreft inzet op innovatie-projecten in het kader van het Budget Ontwikkeling Innovatie Bibliotheekvoorziening waarvan Biblionet Groningen de penvoerder is en subsidie van de Provincie Groningen ontvangt. In 2017 is stichting Groninger Forum opgetreden als vereffenaar bij de liquidatie van stichting Liga '68.

11. PERSONEELSLASTEN	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Lonen en salarissen			
Brutosalarissen	3.466.077		3.325.035
Sociale lasten	554.681		529.882
Pensioenlasten	463.650		451.183
	4.484.408	4.765.000	4.306.100
Overige personeelslasten			
Ingehuurd personeel	89.866	42.000	75.858
Overige personeelskosten	161.168	143.000	101.475
	251.034	185.000	177.333
Totale personeelslasten	4.735.442	4.950.000	4.483.433

De lonen en salarissen zijn lager dan begroot, omdat waar mogelijk vervanging of het invullen van vacatures is uitgesteld.

Wet Normering Topinkomens
Hieronder is de wettelijk verplichte toelichting opgenomen in het kader van de Wet Normering Topinkomens.

Bezoldiging topfunctionarissen		
Naam	D.O. Nijdam	C.J. Poll
Functie(s)	Algemeen directeur	Directeur
Aard dienstverband	Loondienst	Loondienst
Omvang dienstverband	1,0 fte	1,0 fte
Aanvang dienstverband	01-10-14	01-10-17
Einde dienstverband	01-10-19	onbepaald
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja
Langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	n.v.t.	n.v.t.

Bezoldiging		
Beloning	144.445	109.777
Belastbare onkostenvergoedingen	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn (pensioenbijdrage)	13.819	13.819
Totaal bezoldiging	158.264	123.596
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum 2018	189.000	189.000
<i>Totaal bezoldiging 2017</i>	155.919	31.064
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum 2017	181.000	45.250

Bezoldiging Raad van Toezicht	aanvang en einde functievervulling	Bezoldiging 2018	WNT maximum
W. Sorgdrager, voorzitter	1/1 - 31/12	7.500	28.350
O. Wassenaar	1/1 - 31/12	5.000	18.900
H.A. Snapper	1/1 - 31/12	5.000	18.900
L. Klaassen	1/1 - 31/12	5.000	18.900
B. Derksen	1/1 - 31/12	5.000	18.900

De leden van de Raad van Toezicht hebben over 2017 eenzelfde bezoldiging ontvangen als over 2018 en bleven daarmee ook in 2017 onder de WNT maxima.

12. COMMERCIEËLE LASTEN

	Realisatie	Begroting	Realisatie
	2018	2018	2017
Collectie	987.975	985.000	1.211.963
Film	435.762	294.000	397.676
Overige programmering	293.858	402.000	403.441
Groninger Forum cursussen	100.271	95.000	91.158
Verhuur en Businessclub	30.015	72.500	84.212
Totaal commerciële lasten	1.847.881	1.848.500	2.188.451

Dit zijn de kosten die gemaakt moeten worden om de commerciële baten te realiseren. In sommige gevallen zijn de kosten hoger dan de baten, dit is zo bij overige programmerin en collectie. Het tekort wordt dan aangevuld vanuit de subsidie.

Collectie

Betreft de aanschaf van de bibliotheekcollectie.

Film

Betreft de afdracht aan de filmdistributeurs.

Overige programmering

	Realisatie	Begroting	Realisatie
	2018	2018	2017
Filmprojecten	78.642	94.500	82.896
Evenementen	23.274	26.500	60.294
Debat en actualiteit	16.770	40.000	43.292
Bibliotheekprogrammering	35.232	29.500	35.583
Jeugd en jeugdeducatie	99.559	154.000	125.151
Productiekosten programmering	40.381	57.500	56.225
	293.858	402.000	403.441

Groninger Forum cursussen

Dit betreft kosten voor het geven van cursussen, zie ook bij commerciële baten.

Verhuur en Businessclub

De lagere kosten zijn grotendeels te verklaren door het niet meer verbijzonderen van de extra beveiligings- en schoonmaakkosten die verbonden zijn aan het aanbieden van de studentwerkplekken voor de Hanzehogeschool Groningen.

13. HUISVESTINGSLASTEN

	Realisatie	Begroting	Realisatie
	2018	2018	2017
Beijum	53.672	74.000	63.369
De Wijert	23.598	29.000	26.923
Hereplein	185.342	211.000	216.906
Hoogkerk	21.830	26.000	17.404
Lewenborg	41.022	47.000	41.881
Oude Boteringestraat	1.126.880	1.279.000	1.258.878
Selwerd	45.743	50.000	46.463
Vinkhuizen	42.278	44.500	40.465
Noorderbad	102.008	116.500	113.579
Totaal huisvesting	1.642.373	1.877.000	1.825.868

De huisvestingslasten zijn gespecificeerd per vestiging. Het betreft kosten voor onder meer huur en energie. De daling ten opzichte van de begroting komt voor een groot deel omdat een deel van het pand Oude Boteringestraat niet meer wordt gehuurd en daarnaast door teruggave van energiebelastingen.

14. AFSCHRIJVINGEN

	Realisatie	Begroting	Realisatie
	2018	2018	2017
Inventaris	243.394	300.000	274.091
Apparatuur	49.586	40.000	49.401
Vrijval investeringssubsidies	-113.227	-112.000	-113.227
Totaal afschrijvingen	179.753	228.000	210.265

15. MARKETING EN COMMUNICATIE

	Realisatie	Begroting	Realisatie
	2018	2018	2017
Corporate	102.051	55.000	96.790
Programmering	80.645	100.000	111.903
Overige communicatie kosten	0	0	6.883
Totaal marketing en communicatie	182.696	155.000	215.576

16. VOORBEREIDING FORUM	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Advieskosten bestemmingsreserve opbouw Forum	320.096	400.000	182.684
Overige kosten voorbereiding Forum	272.601	523.000	160.748
Totaal voorbereiding Forum	592.697	923.000	343.432

Dit betreft de kosten die direct toe te rekenen zijn aan de voorbereidingen voor de nieuwbouw. De advieskosten worden gefinancierd vanuit de opgebouwde bestemmingsreserve. De overige kosten voorbereiding Forum betreft referentiebezoeken, ontwikkelingskosten programmering, kosten voor organisatieontwikkeling, het optimaliseren van ondersteunende software en advisering op juridisch en fiscaal gebied.

17. OVERIGE KOSTEN	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Accountant en administratie	75.240	75.000	77.156
Automatisering	233.498	273.000	279.836
Facilitair	73.324	89.000	72.542
Algemene kosten	75.831	75.000	64.195
Totaal overige kosten	457.893	512.000	493.728

18. FINANCIËLE BATEN EN LASTEN	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Rentebaten	555	0	4.692
Totaal financiële baten en lasten	555	0	4.692

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Groninger Forum

A. VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van stichting Groninger Forum te Groningen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van stichting Groninger Forum op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 Organisaties zonder winststreven (RJ 640).

De jaarrekening bestaat uit:

- > de balans per 31 december 2018;
- > de winst-en-verliesrekening/staat van baten en lasten over 2018; en
- > de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van stichting Groninger Forum zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:
> het bestuursverslag;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie.

C. BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met RJ 640. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- > het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- > het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- > het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- > het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel

belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- > het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- > het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 01-04-2019

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

R. Bouman RA

